

U Z N E S E N I E

Najvyšší súd Slovenskej republiky v právnej veci navrhovateľky **I. B.**, bývajúcej v K., zastúpenej JUDr. I. R., advokátkou so sídlom v K., proti odporkyňi **Ž., a.s.**, so sídlom v B., IČO: X., o **určenie povinnosti pridelovať prácu podľa pracovnej zmluvy**, vedenej na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 31 C 73/2010, o dovolaní navrhovateľky proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 29. marca 2012 sp. zn. 2 Co 124/2011, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **o d m i e t a .**

Odporkyňa nepriznáva náhradu trov dovolacieho konania.

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Košice II rozsudkom z 18. februára 2011 č.k. 31 C 73/2010-161 zamietol návrh, ktorým sa navrhovateľka domáhala, aby súd uložil odporkyňi povinnosť pridelovať jej prácu železničiarky – spracovanie podkladov pre zber dát výpočtovej techniky podľa dohody o zmene pracovnej zmluvy uzavretej 1. septembra 2000. Účastníkom nepriznal náhradu trov konania. V odôvodnení rozsudku uviedol, že odporkyňa (navrhovateľkina zamestnávateľka) uskutočnila k 1. januáru 2005 organizačné zmeny, v dôsledku ktorých sa niektorí zamestnanci, medzi nimi aj navrhovateľka, stali nadbytočnými. Odporkyňa s ňou ale napriek tomu neukončila pracovný pomer. Až 10. mája 2005 jej ponúkla, že ju od 1. júna 2005 zaradí na pozíciu „výhybkár – točiar“, pričom ju pre prípad jej nesúhlasu s novým zaradením oboznámila s tým, že jej dá výpoveď podľa § 63 ods. 1 písm. b/ zákona č. 311/2011 Z.z. Zákonníka práce (ďalej len „Zákonník práce“). Navrhovateľka prijala odporkyňou navrhovanú zmenu a 1. júna 2005 podpísala dohodu o zmene obsahu pracovnej zmluvy,

na základe ktorej od uvedeného dňa vykonávala práce v pracovnom zaradení „výhybkár – točniar“. Až po troch rokoch od podpísania tejto dohody namietala, že tento právny úkon bol uzavretý v rozpore s dobrými mravmi, je neplatný a navrhovateľka má preto vykonávať práce zodpovedajúce jej predchádzajúcemu pracovnému zaradeniu. Podľa právneho názoru súdu prvého stupňa výsledky vykonaného dokazovania nepreukázali opodstatnenosť tvrdenia navrhovateľky, že dohodu o zmene pracovnej zmluvy za odporkyňu podpísala neoprávnená osoba, ani to, že dohoda sa prieči dobrým mravom. Rozpor dohody s dobrými mravmi nemožno vidieť v skutočnosti, že odporkyňa ponúkla dve pracovné miesta v pozícii spracovateľ dát iným zamestnancom, ktorí rovnako ako navrhovateľka, mali potrebné kvalifikačné predpoklady a aj z hľadiska dĺžky vykonávania tejto funkcie mali rovnaké postavenie. Odporkyňa v danom prípade nekonala v rozpore s dobrými mravmi a ničím, ani výberom nadbytočného zamestnanca nezneužila svoju pozíciu zamestnávateľky. Výber tohto zamestnanca prislúchal výlučne jej a ani súd nemôže preskúmať správnosť ňou uskutočneného výberu. Napokon, rozpor konania s dobrými mravmi nezakladá ani skutočnosť, že navrhovateľka súhlasila so zmenou jej pracovnej pozície z dôvodu, že jej inak hrozila výpoveď. Rozhodnutie o trovách konania odôvodnil súd poukázaním na § 142 ods. 1 O.s.p.

Na odvolanie navrhovateľky Krajský súd v Košiciach rozsudkom z 29. marca 2012 sp. zn. 2 Co 124/2011 rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil a účastníkom nepriznal náhradu trov odvolacieho konania. V odôvodnení uviedol, že napadnutý rozsudok a konanie, ktoré mu predchádzalo, preskúmal podľa § 212 ods. 1 a 3 O.s.p. v spojení s § 214 ods. 2 O.s.p. bez nariadenia pojednávania a zistil, že neboli dôvody ani pre zmenu, ani pre zrušenie rozsudku. V celom rozsahu sa stotožnil s odôvodnením napadnutého rozhodnutia (§ 219 ods. 2 O.s.p.) a na zdôraznenie jeho správnosti uviedol, že splnenie ponukovej povinnosti je podmienkou výpovede podľa § 53 ods. 1 písm. b/ Zákonníka práce a nie je podmienkou dohody o zmene pracovnej zmluvy uzavretej medzi zamestnancom a zamestnávateľom. V čase uzavretia dohody o zmene pracovnej zmluvy, ktorá nadobudla účinnosť 1. júna 2005, došlo u zamestnávateľa k organizačným zmenám spojeným so znižovaním počtu zamestnancov. Za daného stavu nemožno vidieť rozpor s dobrými mravmi v tom, že odporkyňa ponúkla navrhovateľke novú pracovnú pozíciu a následne sa dohodli na zmene pracovnej zmluvy. Konanie odporkyne bolo motivované zámerom udržať navrhovateľku v pracovnom vzťahu, pretože inak by jej musela dať výpoveď. Dohoda bola uzavretá v súlade s rozhodnutím

o znížení počtu zamestnancov, o ktorom odporkyňa rozhodla vopred (23. decembra 2004). Z týchto dôvodov dospel odvolací súd k záveru, že súd prvého stupňa rozhodol vecne správne, pokiaľ navrhovateľkin návrh zamietol ako neopodstatnený. Vzhľadom na to napadnuté rozhodnutie potvrdil (§ 219 ods. 1 O.s.p.). O trovách odvolacieho konania rozhodol podľa § 224 ods. 1 O.s.p. v spojení s § 142 ods. 1 O.s.p.).

Proti uvedenému rozsudku odvolacieho súdu podala navrhovateľka dovolanie, prípustnosť ktorého vyvodzovala z § 237 písm. f/ O.s.p. tvrdiac, že jej v konaní bola odňatá možnosť pred súdom konať. Podľa jej názoru k tejto procesnej vade došlo v dôsledku nepreskúmateľnosti rozsudku odvolacieho súdu pre nedostatok dôvodov. Na podporu svojho názoru, že jej dovolanie je procesne prípustné v zmysle uvedeného ustanovenia, poukázala na rozhodnutia Ústavného súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) sp. zn. III. ÚS 36/2010, I. ÚS 126/2010, I. ÚS 236/06, IV. ÚS 15/03, II. ÚS 410/06 a tiež Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 3 Obo 10/2008, 5 Cdo 85/2007, 4 Cdo 47/2008, 2 Cdo 170/2005, 6 Sžo 65/2008, 2 Cdo 210/2010, 2 MCdo 22/2010. Pripustila, že najvyšší súd zaujal aj opačný názor, považujúci nepreskúmateľnosť rozhodnutia nie za dôvod, ktorý zakladá prípustnosť dovolania, ale (iba) za relevantný dovolací dôvod v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p., ktorý možno úspešne uplatniť len v procesne prípustnom dovolaní; v súvislosti s tým dovolateľka poukázala na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 1 Cdo 140/2009, 2 MCdo 18/2008, 3 Cdo 249/2008, 3 Cdo 83/2011, 5 Cdo 290/2009. K tomu uviedla, že „judikatúra najvyššieho súdu si vzájomne odporuje. Najvyšší súd vo svojich rozhodnutiach na jednej strane obsiahlo argumentuje v prospech záveru o tom, že nedostatočná odôvodnenosť súdnych rozhodnutí je odňatím možnosti konať pred súdom a v iných rozhodnutiach, v ktorých dovolatelia uplatňujú ten istý argument, túto rozhodovaciu prax popiera. Účastník konania pred najvyšším súdom nemôže byť vystavený takej právnej neistote, ktorá posúdenie jeho veci robí závislou od toho, ktorý senát súdu bude o jeho veci rozhodovať, pretože v jednom prípade so svojimi námietkami uspeje, a v inom prípade tie isté námietky nepovažuje najvyšší súd za dôvodné. Takýto stav, keď rozhodnutia súdov, vrátane najvyššieho súdu, posudzujúce tú istú právnu otázku sú zásadne odlišné, je v priamom rozpore s požiadavkou právnej istoty, ktorej imanentnou súčasťou je právo účastníka, aby rozhodnutia súdov boli predvídateľné a aby účastníci konania mohli mať dôveru v to, že rovnaké veci budú rovnakým spôsobom súdené. Záver o tom, že rozporná a vzájomne si protirečiaca judikatúra súdov je porušením

práv účastníka konania, vyplýva z rozhodnutia Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Beian proti Rumunsku zo dňa 5. decembra 2007“. Dovolateľka na základe toho zopakovala, že jej bola odňatá možnosť pred súdom konať (§ 237 písm. f/ O.s.p.), lebo napadnutý rozsudok odvolacieho súdu je nepreskúmateľný, nezrozumiteľný, nie je z neho zrejmé, akými úvahami sa odvolací súd riadil a ako sa vyporiadal s jej odvolacími argumentmi. Po vysvetlení svojich názorov o prípustnosti dovolania navrhovateľka uviedla dôvody, so zreteľom na ktoré v dovolacom konaní zastáva názor, že napadnutý rozsudok odvolacieho súdu spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Podľa nej odporkyňa porušila ustanovenie § 63 ods. 2 písm. b/ Zákonníka práce tým, že pri organizačnej zmene jej neponúkla možnosť prejsť na inú vhodnú prácu. I keď došlo k zníženiu pracovných miest a bolo právom odporkyne, aby sama posúdila a rozhodla, ktorý zamestnanec bude u nej naďalej zamestnaný, tomuto právu nezodpovedá postup odporkyne, ktorá jedno z miest, ktoré mali byť zachované, obsadila zamestnankyňou pracujúcou pred touto zmenou na inom pracovnom mieste (na stredisku rušňových čiat Michal’any). Odporkyňa takto postupovala napriek tomu, že v čase pohovoru, ktorý s ňou uskutočnila 29. decembra 2004, disponovala vhodnými pracovnými miestami, ktoré ale navrhovateľke neponúkla. Potvrdzujú to dohody o zmene pracovnej zmluvy uzavreté s M. B., E. M. a P. P. Najvyšší súd pritom v rozhodnutí sp. zn. 3 Cdo 33/2008 uviedol, že o výbere nadbytočného zamestnanca rozhoduje zamestnávateľ len v prípade, že došlo k zrušeniu takého pracovného miesta alebo určitého počtu takýchto pracovných miest, kde niekoľko zamestnancov je zaradených na tom istom pracovnom mieste. Takýto postup v danom prípade nebol dodržaný. Z rozsudku najvyššieho súdu sp. zn. 2 Cdo 109/2004 vyplýva, že ponuková povinnosť zamestnávateľa platí rovnako aj vtedy, ak v rámci organizačnej zmeny sa súčasne stali nadbytoční viacerí zamestnanci. Zamestnávateľ má voči každému z nich osobitne ponukovú povinnosť, pričom aj v tomto prípade jediným rozhodujúcim kritériom je skutočnosť, či v čase dania výpovede má zamestnávateľ k dispozícii voľné pracovné miesto, ktoré je pre zamestnanca vhodné. Odporkyňa v danom prípade zneužívala svoje postavenie a konala v rozpore aj s § 47 ods. 1 písm. a/ Zákonníka práce, lebo jej od 1. januára 2005 do 31. mája 2005 nepridelovala prácu podľa pracovnej zmluvy. Danú situáciu neriešila v súlade so zákonom – výpoveďou, po podaní ktorej by sa navrhovateľka mohla domáhať ochrany svojich práv na súde, ale postupom, ktorý sa priečil dobrým mravom. Uzavretie dohody o zmene pracovných podmienok, ku ktorému napokon navrhovateľka 1. júna 2005 pristúpila, bolo dôsledkom

dlhotrvajúceho pôsobenia nátlaku odporkyne na ňu. Z týchto dôvodov navrhovateľka žiadala napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť odvolaciemu súdu na ďalšie konanie.

Odporkyňa k dovolaniu, ktoré jej bolo zaslané na vyjadrenie, nezaujala písomné stanovisko.

Najvyšší súd ako súd dovolací (§ 10a ods. 1 O.s.p.) po zistení, že dovolanie podala včas účastníčka konania (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpená advokátkou (§ 241 ods. 1 O.s.p.), bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) skúmal najskôr, či dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom.

1. Slovenská republika je v zmysle čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) právnym štátom. Jedným zo základných a ťažiskových princípov právneho štátu je princíp právnej istoty. Európsky súd pre ľudské práva vo svojich rozhodnutiach opakovane poukazuje na potrebu rešpektovania tohto princípu, a to osobitne vo vzťahu k súdnym rozhodnutiam, ktoré už nadobudli právoplatnosť a predstavujú *res iudicata*.

Princíp právnej istoty má na pamäti aj Občiansky súdny poriadok v ustanoveniach, ktorými upravuje podmienky prípustnosti dovolania. Dovolanie má v systéme opravných prostriedkov občianskeho súdneho konania osobitné postavenie. Ide o mimoriadny opravný prostriedok, ktorým možno – v prípadoch Občianskym súdnym poriadkom výslovne stanovených – napadnúť rozhodnutie odvolacieho súdu, ktoré už nadobudlo právoplatnosť. Najvyšší súd vo svojich rozhodnutiach túto osobitosť dovolania často vysvetľuje konštatovaním, že dovolanie nie je „ďalším odvolaním“ a dovolací súd nie je treťou inštanciou, v ktorej by bolo možné preskúmať akékoľvek rozhodnutie. Na to je potrebné poukázať aj v preskúmanej veci.

V súlade s povahou dovolacieho konania a dovolania tento mimoriadny opravný prostriedok nielenže nie je v Občianskom súdnom poriadku normatívne upravený ako „ďalšie odvolanie“, ale ani nesmie byť (účastníkmi konania, avšak ani súdmi) vnímaný ako „skryté odvolanie“. Vyplýva to aj z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva, v zmysle ktorej prieskum právoplatných súdnych rozhodnutí musí rešpektovať zásadu „vlády práva“ (*rule of law*) a tiež princíp právnej istoty s tým, že takýto prieskum má podliehať určitým pravidlám.

Prieskumnú právomoc by mal príslušný súd vykonávať len na nápravu zásadných justičných pochybení a nesprávneho výkonu spravodlivosti (to correct judicial errors and miscarriages of justice), ale nie na nové prejednanie veci. Prieskum by nemal byť skrytým odvolaním (an appeal in disguise); možnosť dvoch právnych názorov na predmet konania nie je dôvodom na uskutočnenie takého prieskumu (pozri napríklad rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Cornif proti Rumunsku a rozsudok vo veci Sizintseva a ostatní proti Rusku). V rozsudku vo veci Abdullayev proti Rusku Európsky súd pre ľudské práva uviedol, že v záujme právnej istoty, implicitne zahrnutej v čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), by právoplatné rozsudky mali vo všeobecnosti zostať „nedotknuté“. K ich zrušeniu by malo dochádzať iba za účelom nápravy zásadných väd. Fundamentálne pochybenie (fundamental defect), ktoré ospravedlňuje zrušenie rozhodnutia môže v zásade predstavovať napríklad omyl v právomoci, vážne porušenie súdneho procesu alebo zneužitie právomoci (viď bližšie rozsudok vo veci Luchkina proti Rusku).

Dovolací súd, ktorý v ďalšom texte odôvodnenia tohto uznesenia podáva výklad svojho právneho názoru na riešenie otázky, či nedostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia môže byť považované za fundamentálne pochybenie, ktoré výnimočne opodstatňuje prelomenie právoplatnosti rozhodnutia súdu, k vyššie uvedenému dodáva, že pokiaľ v zmysle judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva účastníci nie sú oprávnení požadovať opätovné posúdenie právoplatného a záväzného rozhodnutia súdu (res iudicata) iba za účelom dosiahnutia nového prejednanja, posúdenia a následného rozhodnutia vo veci, o to viac nesmú byť ich dovolacie požiadavky motivované zámerom odstrániť nedostatky doterajšieho odôvodnenia rozhodnutia odvolacieho súdu a dosiahnuť nové (z ich pohľadu správnejšie, úplnejšie, presvedčivejšie, dokonalejšie, precíznejšie) vysvetlenie dôvodov rozhodnutia.

K neprípustnosti vnímania dovolania ako „skrytého odvolania“ treba dodať, že Občiansky súdny poriadok zreteľne vyjadruje zásadne odlišnú povahu a účel riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov. Zo zásadnej odlišnosti odvolania (odvolacieho konania) a dovolania (dovolacieho konania) logicky pre prax súdov vyplýva nevyhnutnosť zásadne odlišných postojov pri posudzovaní prípustnosti týchto opravných prostriedkov.

2. V zmysle § 236 ods. 1 O.s.p. možno dovolaním napadnúť právoplatné rozhodnutie odvolacieho súdu, pokiaľ to zákon pripúšťa.

Dovolanie navrhovateľky smeruje proti rozsudku. Dovolanie proti rozsudku je prípustné, ak je napadnutý rozsudok odvolacieho súdu, ktorým bol zmenený rozsudok súdu prvého stupňa vo veci samej (§ 238 ods. 1 O.s.p.). Dovolanie je prípustné aj proti rozsudku odvolacieho súdu, v ktorom sa odvolací súd odchýlil od právneho názoru dovolacieho súdu vysloveného v tejto veci (§ 238 ods. 2 O.s.p.). Dovolanie je prípustné tiež proti rozsudku odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok súdu prvého stupňa, ak odvolací súd vyslovil vo výroku svojho potvrdzujúceho rozsudku, že je dovolanie prípustné, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, alebo ak ide o potvrdenie rozsudku súdu prvého stupňa, ktorým súd prvého stupňa vo výroku vyslovil neplatnosť zmluvnej podmienky podľa § 153 ods. 3 a 4 O.s.p. (§ 238 ods. 3 O.s.p.).

Prípustnosť dovolania navrhovateľky z uvedených ustanovení Občianskeho súdneho poriadku nevyplýva – napadnutý nie je zmeňujúci rozsudok odvolacieho súdu (§ 238 ods. 1 O.s.p.), dovolací súd v tejto veci dosiaľ nezaujal záväzný právny názor (§ 238 ods. 2 O.s.p.) a napadnutým je potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu, ktorý nevykazuje znaky rozsudku uvedeného v § 238 ods. 3 O.s.p.

3.1. Dovolanie navrhovateľky by v okolnostiach prípadu mohlo byť procesne prípustné, len ak v konaní došlo k niektorej z procesných väd, ktoré sú taxatívne vymenované v § 237 O.s.p. O vadu v zmysle tohto ustanovenia ide vtedy, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako účastník, nemal spôsobilosť byť účastníkom konania, c/ účastník konania nemal procesnú spôsobilosť a nebol riadne zastúpený, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ sa nepodal návrh na začatie konania, hoci podľa zákona bol potrebný, f/ účastníkovi konania sa postupom súdu odňala možnosť konať pred súdom, g/ rozhodoval vylúčený sudca alebo bol súd nesprávne obsadený, ibaže namiesto samosudcu rozhodoval senát. Z hľadiska prípustnosti dovolania podľa uvedeného ustanovenia nie je predmet konania významný; ak v konaní došlo k niektorej z väd vymenovaných v § 237 O.s.p., možno dovolaním napadnúť aj rozhodnutia, proti ktorým je inak dovolanie procesne neprípustné (viď napríklad R 117/1999 a R 34/1995). Pre záver o prípustnosti dovolania podľa § 237

O.s.p. nie je však významný subjektívny názor účastníka konania tvrdiaceho, že došlo k vade vymenovanej v tomto ustanovení; rozhodujúcim je záver (zistenie) dovolacieho súdu, že k tejto procesnej vade skutočne došlo.

Vady konania v zmysle § 237 písm. a/ až e/ a g/ O.s.p. v dovolaní namietané neboli a v dovolacom konaní ani nevyšli najavo. Prípustnosť dovolania navrhovateľky preto z týchto ustanovení nemožno vyvodit'.

S prihliadnutím na obsah dovolania a v ňom vytykané nesprávnosti postupu súdov nižších stupňov sa dovolací súd osobitne zaoberal otázkou, či navrhovateľke bola odňatá možnosť pred súdom konať. Odňatím možnosti konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) sa rozumie procesne nesprávny postup súdu priečiaci sa zákonu alebo inému všeobecne záväznému právnemu predpisu, ktorý má za následok znemožnenie realizácie procesných oprávnení účastníka občianskeho súdneho konania (napríklad právo zúčastniť sa pojednávania, vyjadrovať sa k veci, k vykonanému dokazovaniu, podávať návrhy a opravné prostriedky).

Občiansky súdny poriadok – v znení platnom a účinnom v čase rozhodovania o dovolaní navrhovateľky – neumožňuje stotožniť vadu konania uvedenú v ustanovení § 237 písm. f/ O.s.p. so súdnym rozhodnutím, ani s jeho odôvodnením. Najvyšší súd už v rozhodnutí publikovanom pod R 125/1999 uviedol, že prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f/ O.s.p. nemožno extenzívne vykladať v súvislosti s postupom súdu vtedy, ak ide o faktickú meritórnú rozhodovaciu činnosť súdu. Pod postupom súdu možno totiž rozumieť len jeho faktickú (ne)činnosť, teda procedúru prejednávania veci (porovnaj napríklad rozhodnutie najvyššieho súdu z 10. októbra 2012 sp. zn. 6 Cdo 90/2012, 6 Cdo 91/2012), ktorá predchádza vydaniu konečného rozhodnutia a ktorá má za následok znemožnenie realizácie procesných oprávnení účastníka konania a zmarenie možnosti jeho aktívnej účasti na konaní. „Za odňatie možnosti konať pred súdom nemožno považovať rozhodnutie, ako výsledok vecnej rozhodovacej činnosti súdu ...“ (porovnaj uznesenie najvyššieho súdu z 11. júla 2012 sp. zn. 5 Cdo 201/2011). Pokiaľ sa „postupom súdu“ môže rozumieť iba samotný priebeh konania, spôsob vedenia konania či procesu, jednotlivé procesné úkony súdu, jeho faktická činnosť alebo nečinnosť, nie však samo rozhodnutie ako výsledný rozhodovací akt súdu (produkt konania), úlohou ktorého je vyhodnotiť konanie a podať

záväzný názor súdu na prejednávajúcu vec, potom už „postupom súdu“ vôbec nemôže byť ani časť tohto finálneho produktu konania [odôvodnenie rozhodnutia (jeho obsah, spôsob, kvalita, výstižnosť, presvedčivosť, úplnosť)], úlohou ktorej je vysvetliť dôvody rozhodnutia súdu.

3.2. Dovolateľka v súvislosti s tvrdením procesnej vady konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. namieta porušenie jej práva na spravodlivý súdny proces. Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý má právo domáhať sa zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky. Jedným z aspektov práva na spravodlivý proces je tiež právo účastníka na dostatočné odôvodnenie súdneho rozhodnutia. Z práva na spravodlivé súdne konanie vyplýva totiž aj povinnosť všeobecného súdu zaoberať sa účinne námietkami, argumentmi a dôkaznými návrhmi strán s výhradou, že majú význam pre rozhodnutie (I. ÚS 46/05). Vada nedostatku dôvodov rozhodnutia sama osebe (pri inak správnom rozhodnutí) nemusí (ale) disponovať potrebnou ústavnoprávnou intenzitou smerujúcou k porušeniu označených práv (III. ÚS 228/06, I. ÚS 53/10, III. ÚS 99/08).

Vada konania uvedená v § 237 písm. f/ O.s.p. znamená vždy porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy aj čl. 6 ods. 1 dohovoru. To však neznačí, že by zároveň nevyhnutne platil aj opak, teda to, že každé porušenie práva na spravodlivý súdny proces dosahuje intenzitu (až) vady konania v zmysle § 237 O.s.p. Ústava neupravuje, aké dôsledky majú jednotlivé procesné nesprávnosti, ku ktorým v praxi dochádza v konaní pred súdmi, ani nestanovuje predpoklady ich možnej nápravy v opravnom konaní. Bližšiu úpravu ústavne garantovaného práva na súdnu ochranu obsahuje Občiansky súdny poriadok, ktorý vo svojich ustanoveniach predpokladá aj možnosť vzniku určitých procesných pochybení súdu v občianskom súdnom konaní, a v nadväznosti na podstatu, význam a procesné dôsledky týchto pochybení upravuje aj predpoklady a podmienky, za ktorých možno v dovolacom konaní napraviť procesné nesprávnosti konania na súdoch nižších stupňov. Najzávažnejším procesným vadám konania, ktoré sú taxatívne vymenované v § 237 O.s.p., pripisuje Občiansky súdny poriadok osobitný význam – vady tejto povahy považuje za okolnosť zakladajúcu prípustnosť dovolania (viď § 237 O.s.p.) a zároveň tiež za prípustný dovolací dôvod (viď § 241 ods. 2 písm. a/ O.s.p.). Aj niektorým ďalším procesným vadám konania nedosahujúcim stupeň závažnosti procesných väd v zmysle § 237 O.s.p. pripisuje Občiansky súdny poriadok význam, avšak inej váhy. Iné vady, ktoré mali za následok nesprávne rozhodnutie vo veci

(„iné vady“) považuje totiž – na rozdiel od procesných väd vymenovaných v § 237 O.s.p. – (len) za relevantný dovolací dôvod (viď § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), pričom však vady tejto povahy prípustnosť dovolania nezakladajú.

Pri zvažovaní dôsledkov zistených procesných nesprávností treba mať vždy na zreteli, že dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok, ktorý smeruje proti už právoplatnému rozhodnutiu, vykazujúcemu atribúty záväznosti a nezmeniteľnosti (§ 159 ods. 1 O.s.p.). Z tohto hľadiska dochádza v dovolacom konaní v istom zmysle k stretu dvoch základných práv (resp. ústavných princípov). Ide jednak o právo na spravodlivý súdny proces (tiež v nadväznosti na požiadavku odôvodnenia rozhodnutia súdu v súlade s § 157 ods. 1 a 2 O.s.p.), jednak o zásadu právnej istoty ako súčasť právneho štátu podľa čl. 1 ods. 1 ústavy. Vzhľadom na princíp právnej istoty vyplývajúci z čl. 1 ods. 1 ústavy, ktorý do určitej miery obmedzuje právo na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a 4 ústavy, treba rozhodujúce otázky v dovolacom konaní posúdiť aj z pohľadu vzájomného vzťahu oboch týchto ustanovení. Daná procesná situácia musí byť totiž vyriešená z pohľadu oboch dotknutých ústavných článkov tak, aby boli zachované označené ústavné práva (porovnaj I. ÚS 252/05 a aktuálne tiež IV. ÚS 481/2011).

V prejednávanej veci najvyšší súd nemohol brať na zreteľ len navrhovateľkou zdôrazňované právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, ale musel dbať o to, aby zachoval ústavnoprávne relevantnú rovnováhu medzi týmto právom a ústavným princípom právnej istoty, ktorý bol vyjadrený právoplatnými rozsudkami súdov nižších stupňov. Dovolací súd pri riešení otázky prípustnosti podaného dovolania nemohol nedať prednosť ústavnému princípu právnej istoty, lebo dovolateľkou namietaný nedostatok odôvodnenia rozhodnutí nevykazoval znaky odňatia možnosti navrhovateľa konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.). Dovoláním napadnuté rozhodnutie uvádza skutkový stav, ktorý považoval odvolací súd za rozhodujúci, stanoviská procesných strán k prerokúvanej veci, výsledky vykonaného dokazovania, obsah odvolania a právne predpisy, z ktorých vyvodil svoje právne názory vysvetlené v odôvodnení. Za vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. v žiadnom prípade nemožno považovať to, že odvolací súd neodôvodnil svoje rozhodnutie podľa predstáv navrhovateľky.

3.3. Na posúdenie prípustnosti dovolania – aj z aspektov významných v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. – je zásadne príslušný dovolací súd (viď IV. ÚS 238/07). Na základe uznesenia občianskoprávneho kolégia najvyššieho súdu bol v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky (ďalej len „zbierka“) ako judikát R 111/1998 uverejnený rozsudok najvyššieho súdu z 28. augusta 1997 sp. zn. 2 Cdo 5/1997, z ktorého vyplýva, že „konanie je postihnuté **inou vadou**, ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p.) aj vtedy, ak odvolací súd svoj právny záver riadne neodôvodnil, takže jeho rozsudok zostal nepreskúmateľný“. Podľa právneho názoru dovolacieho súdu je názor zaujatý v uvedenom judikáte naďalej plne opodstatnený aj v prejednávanej veci a dovolací súd ani v danom prípade nemá dôvod odkloniť sa od tohto názoru. Senát najvyššieho súdu, ktorý rozhoduje v tejto veci, pri doterajšom rozhodovaní dosiaľ nikdy (v žiadnej ním prejednávanej veci) nepovažoval uvedený judikát za „prekonaný“ a vždy dôsledne a bezvýnimočne zastával názor, že nepreskúmateľnosť rozhodnutia súdu zakladá (len) tzv. inú vadu konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p., nie však procesnú vadu konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. (viď napríklad rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 3 Cdo 249/2008, 3 Cdo 290/2009, 3 Cdo 138/2010, 3 Cdo 49/2011, 3 Cdo 165/2011, 3 Cdo 84/2012). Právna kvalifikácia nepreskúmateľnosti rozhodnutia súdu nižšieho stupňa ako dôvodu zakladajúceho (iba) tzv. inú vadu konania pritom vyplýva aj z rozhodnutí ďalších senátov najvyššieho súdu (porovnaj napríklad sp. zn. 1 Cdo 140/2009, 1 Cdo 181/2010, 2 M Cdo 18/2008, 2 Cdo 83/2010, 4 Cdo 310/2009, 5 Cdo 290/2008, 5 Cdo 216/2010, 7 Cdo 52/2011 a 7 Cdo 109/2011).

Správnosť takéhoto nazerania senátu najvyššieho súdu, ktorý preskúmava danú vec, na problematiku nepreskúmateľnosti súdneho rozhodnutia a jej dôsledkov potvrdzuje (tiež) nasledovné:

- a) v uznesení zo 6. augusta 2009 sp. zn. 3 Cdo 148/2009 najvyšší súd uviedol, že „nepreskúmateľnosť rozhodnutia odvolacieho súdu je judikatúrou najvyššieho súdu (viď R 111/1998) považovaná za dôsledok a vonkajší prejav tzv. inej procesnej vady konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p. (teda nie vady konania v zmysle § 237 O.s.p.)“. Proti tomuto uzneseniu bola podaná sťažnosť, ktorú ústavný súd odmietol uznesením z 27. mája 2010 sp. zn. I. ÚS 184/2010, pričom konštatoval, že „po preskúmaní uznesenia najvyššieho súdu s ohľadom na dôvody uvedené

v sťažnosti nezistil také porušenia, ktoré by mohli vyvolať účinky nezlučiteľné s čl. 46 ods. 1 ústavy“,

- b) tú istú kvalifikáciu nepreskúmateľnosti súdneho rozhodnutia ako nesprávnosti nezakladajúcej vadu v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. podal najvyšší súd v rozhodnutí z 20. januára 2011 sp. zn. 3 Cdo 192/2010, ktoré účastník konania napadol ústavnou sťažnosťou; ústavný súd jeho sťažnosť odmietol ako zjavne neopodstatnenú, pričom v uznesení z 19. apríla 2011 sp. zn. III. ÚS 184/2011 konštatoval jednak to, že „najvyšší súd postupoval v súlade s relevantnými ustanoveniami Občianskeho súdneho poriadku, ktoré ústavne akceptovateľným spôsobom interpretoval a aplikoval, preto aj jeho právne závery sú ústavne akceptovateľné“, jednak to, že „nezistil žiadnu možnosť porušenia základného práva sťažovateľov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie“,
- c) obdobné závery o dôsledkoch nepreskúmateľnosti rozhodnutia súdu zaujal najvyšší súd v rozhodnutí zo 14. apríla 2011 sp. zn. 3 Cdo 46/2011; aj proti tomuto rozhodnutiu bola podaná sťažnosť, ktorá bola rovnako odmietnutá uznesením ústavného súdu z 30. júna 2011 sp. zn. I. ÚS 264/2011 konštatujúcim, že nebola zistená žiadna skutočnosť, „ktorá by signalizovala svojvoľný postup tohto súdu nemajúci oporu v zákone“, a že „v dovolacom konaní nedošlo k odňatiu možnosti preskúmavania napadnutého výroku odvolacieho súdu, pretože najvyšší súd postupoval v súlade s normami občianskeho súdneho konania, ak odmietol dovolanie proti rozhodnutiu krajského súdu ako neprípustné a také, ktorým sa sťažovateľovi neodňala možnosť konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.) – takýto postup a rozhodnutie dovolacieho súdu Občiansky súdny poriadok výslovne umožňuje, preto použitý spôsob v konkrétnom prípade nemohol znamenať odopretie prístupu k súdnej ochrane v konaní o mimoriadnom opravnom prostriedku“,
- d) ústavný súd v uznesení z 20. apríla 2011 sp. zn. I. ÚS 141/2011, ktorým odmietol sťažnosť proti rozhodnutiu najvyššieho súdu z 25. novembra 2010 sp. zn. 1 Cdo 167/2009, vyslovil názor, že „**nepreskúmateľnosť** rozhodnutia odvolacieho súdu aj v prípade, ak by znamenalo porušenie 'procesného práva na spravodlivé konanie' ... resp. porušenie základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, nie je možné bez ďalšieho stotožniť s procesnou vadou konania spočívajúcou v odňatí možnosti

účastníkovi konať pred súdom (§ 237 písm. f/ O.s.p.), preto **nie je ani dôvodom zakladajúcim prípustnosť dovolania (podľa § 237 O.s.p.)** proti takému rozhodnutiu odvolacieho súdu, proti ktorému podľa ostatných ustanovení Občianskeho súdneho poriadku dovolanie prípustné nie je“,

- e) ústavný súd v uznesení z 10. novembra 2011 sp. zn. IV. ÚS 481/2011 konštatoval, že „vada konania podľa § 237 písm. f/ O.s.p. znamená porušenie čl. 46 ods. 1 ústavy, ako aj čl. 6 ods. 1 dohovoru (II. ÚS 261/06). To však, ako už ústavný súd spresnil (II. ÚS 148/09), neznamená, že by vždy zároveň platil aj opak“. Ústavný súd v tomto uznesení uviedol aj to, že „dôveru v určitú rozhodovaciu prax v skutkovo i právne porovnateľných veciach vyvoláva až prezentovaná rozhodovacia prax súdu najvyššej inštancie, ktorá sa ustálila po určitú dobu, a nie ojedinelé rozhodnutie súdu. Požiadavka právnej istoty taktiež automaticky neznamená, že sa judikatúra najmä najvyššieho súdu nemôže vyvíjať, resp. že v prípade, ak je prijaté ojedinelé rozhodnutie, vybočujúce z doterajšej línie rozhodovacej praxe, sa konajúci súd nemôže vrátiť na pôvodnú líniu rozhodovacej činnosti“,
- f) najvyšší súd v rozhodnutí z 29. novembra 2011 sp. zn. 5 Cdo 206/2011 citoval judikát R 111/1998 a aj so zreteľom naň konštatoval, že nepreskúmateľnosť nie je procesnou vadou konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p. a nezakladá prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia. Ústavný súd, rozhodujúci o sťažnosti proti tomuto rozhodnutiu, v uznesení z 3. apríla 2012 sp. zn. III. ÚS 148/2012 uviedol, že nielen v náleze sp. zn. IV. ÚS 481/2011 z 10. novembra 2011, ale aj v následnej svojej rozhodovacej činnosti (napr. IV. ÚS 499/2011) tento názor najvyššieho súdu v plnej miere akceptoval a považoval ho za ústavne konformný,
- g) uznesením zo 6. júna 2012 sp. zn. I. ÚS 275/2012 ústavný súd odmietol ako zjavne neopodstatnenú sťažnosť proti rozhodnutiu najvyššieho súdu z 19. januára 2012 sp. zn. 3 Cdo 89/2011 spočívajúcemu na názore, že nepreskúmateľnosť nie je procesnou vadou konania v zmysle § 237 písm. f/ O.s.p.,
- h) keď proti uzneseniu najvyššieho súdu z 24. novembra 2011 sp. zn. 3 Cdo 180/2011 (ktoré poukazovalo na R 111/1998 a zotrvávalo na tom, že nepreskúmateľnosť rozhodnutia súdu nezakladá prípustnosť dovolania podľa § 237 písm. f/ O.s.p.), bola podaná sťažnosť, ústavný súd ju odmietol uznesením z 11. októbra 2012 sp. zn. II. ÚS 418/2012, v odôvodnení ktorého uviedol, že „nezistil žiadnu skutočnosť, ktorá by signalizovala svojvoľný postup súdu (v medziach posudzovanej prípustnosti

dovolania), ktorý by nemal oporu v zákone“, a tiež že „takýto postup a rozhodnutie dovolacieho súdu Občiansky súdny poriadok výslovne umožňuje, preto použitý spôsob v konkrétnom prípade nemohol znamenať odopretie prístupu k súdnej ochrane v konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch“.

Dovolací súd poukazuje na to, že i keď sa ústavný súd v náleze z 27. júla 2011 sp. zn. III. ÚS 198/2011 stotožnil „s tou judikatúrou najvyššieho súdu, že aj nedostatok riadneho a vyčerpávajúceho odôvodnenia súdneho rozhodnutia treba považovať za vadu, ktorá zakladá prípustnosť a zároveň aj dôvodnosť dovolania podľa § 237 písm. f/ O.s.p. (rozsudky najvyššieho súdu z 27. apríla 2006 sp. zn. 4 Cdo 171/2005 a z 30. septembra 2008 sp. zn. 4 Cdo 25/2007)“, ten istý senát ústavného súdu už v neskoršom uznesení z 3. apríla 2012 sp. zn. III. ÚS 148/2012 (viď vyššie písm. f/) po citácii časti rozhodnutia najvyššieho súdu odkazujúceho na R 111/1998, uviedol, že ústavný súd sa už k otázke právnej kvalifikácie nepreskúmateľnosti a jej dôsledkov z hľadiska § 237 písm. f/ O.s.p. podanej najvyšším súdom v uznesení z 22. septembra 2009 sp. zn. 3 Cdo 97/2010 vyjadril v náleze z 10. novembra 2011 sp. zn. IV. ÚS 481/2011 a „nielen v tomto náleze ale aj v následnej svojej rozhodovacej činnosti citovaný názor najvyššieho súdu v plnej miere akceptoval a považoval ho za ústavne konformný“. V predmetnom uznesení tento senát ústavného súdu na uvedenom základe uzavrel, že „právny názor, na ktorom je založené namietané uznesenie najvyššieho súdu odmietajúce dovolanie sťažovateľa z dôvodu jeho neprípustnosti, ako aj celé odôvodnenie napadnutého uznesenia najvyššieho súdu sú z ústavného hľadiska akceptovateľné a v okolnostiach danej veci nemohlo dôjsť k porušeniu základného práva sťažovateľa podľa čl. 46 ods. 1 ústavy ani práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru“.

3.4. Ako už bolo uvedené, k imanentným znakom právneho štátu patrí neodmysliteľne aj princíp právnej istoty (napr. PL. ÚS 36/95 a IV. ÚS 75/09). Princíp právnej istoty spočíva okrem iného v tom, že všetky subjekty práva môžu odôvodnene očakávať, že príslušné štátne orgány budú konať a rozhodovať podľa platných právnych predpisov, že ich budú správne vykladať a aplikovať (napr. II. ÚS 10/99, II. ÚS 234/03, IV. ÚS 92/09). V právnom štáte musí panovať istota, že na určitú právne relevantnú otázku sa pri opakovaní v rovnakých podmienkach dáva rovnaká odpoveď (napr. I. ÚS 87/93, PL. ÚS 16/95, II. ÚS 80/99, III. ÚS 356/06). Protichodné právne závery vyslovené v analogických prípadoch

neprispievajú k naplneniu hlavného účelu princípu právnej istoty ani k dôvere v spravodlivé súdne konanie (obdobne napríklad IV. ÚS 49/06, III. ÚS 300/06).

Rozdielna judikatúra v skutkovo rovnakých, prípadne podobných veciach je súčasťou každého súdneho systému, ktorý nie je založený na precedensoch ako prameňoch práva. K rozdielnej judikatúre prirodzene dochádza aj na úrovni najvyššej súdnej inštalácie. Z hľadiska princípu právnej istoty je ale dôležité, aby najvyššia súdna inštalácia pôsobila ako regulátor konfliktov judikatúry a aby uplatňovala mechanizmus, ktorý zjednotí rozdielne právne názory súdov v skutkovo rovnakých alebo podobných veciach (viď bližšie rozsudok Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci Beian proti Rumunsku resp. Zielinski, Pradal, Gonzales a ďalší proti Francúzsku, prípadne tiež III. ÚS 117/2011, IV. ÚS 142/2012).

Právny poriadok Slovenskej republiky predvída možnosť existencie rozdielnych právnych názorov súdov v skutkovo rovnakých alebo podobných veciach a upravuje procedúru, prostriedky a nástroje, ktoré majú zabezpečiť koherentnosť judikatúry (viď § 22 zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov). Tento mechanizmus spočíva v inštitúte zverejňovania súdnych rozhodnutí zásadného významu najvyšším súdom a v inštitúte prijímania stanovísk k zjednocovaniu výkladu zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov plénom najvyššieho súdu alebo príslušným kolégiom najvyššieho súdu.

Keďže v minulosti sa na najvyššom súde vyskytli odlišné názorové platformy, argumentačné protichodnosti a nejednotné interpretačné východiská v otázke, ako má byť – z hľadiska prípustnosti dovolania – nazerané na nepreskúmateľnosť rozhodnutia napadnutého dovolaním, pristúpil najvyšší súd už pred vyše desiatimi rokmi k uplatneniu inštitútu uverejnenia takého rozhodnutia najvyššieho súdu, ktoré túto problematiku riešilo a vysvetľovalo, o akú vadu ide vtedy, keď rozhodnutie súdu nie je dostatočne odôvodnené.

Predmetnú otázku zodpovedalo rozhodnutie najvyššieho súdu z 28. augusta 1997 sp. zn. 2 Cdo 5/1997, ktoré bolo subjektom na to oprávneným zaradené na rokovanie osobitného orgánu najvyššieho súdu s rozhodovacou právomocou (občianskoprávneho kolégia), osobitnou procedúrou upravenou všeobecne záväzným právnym predpisom bolo týmto orgánom prerokované a osobitným uznesením, ktoré prijala nadpolovičná väčšina

členov občianskoprávneho kolégia, bol schválený návrh na jeho uverejnenie v zbierke – v zákonom stanovenom osobitnom médiu so špeciálnym zameraním a účelom; publikované bolo pod R 111/1998. Týmto postupom plnil najvyšší súd zákonom stanovenú povinnosť dbať o jednotný výklad a jednotné používanie zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov (§ 16 zákona č. 335/1991 Zb. o súdoch a sudcoch). Uvedená povinnosť mu v súčasnosti vyplýva z ustanovenia § 8 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. O publikovaní predmetného rozhodnutia bolo rozhodnuté v rámci zákonom upraveného mechanizmu zabezpečujúceho koherentnosť judikatúry.

Nevyhnutným predpokladom dôsledného a efektívneho plnenia úloh najvyššieho súdu je nielen zachovávanie normatívne upraveného procesu navrhovania, schvaľovania a prijímania rozhodnutí a stanovísk publikovaných v zbierke, ale aj rešpektovanie výsledku tohto procesu samotnými sudcami. Tento proces má mimoriadny význam a osobitné opodstatnenie. Účel a dosah procesu prijímania stanovísk alebo rozhodnutí vhodných na publikovanie do zbierky nesmie byť znevažovaný na úroveň akejkoľvek ankety zameranej na nezáväznú zistenie, aké je názorové rozloženie členov orgánu najvyššieho súdu, ktorý má rozhodnutie alebo stanovisko prijať, prípadne ktorý z viacerých názorov má prevažujúcu podporu. Pokiaľ má najvyšší súd efektívne plniť svoje úlohy a povinnosti pri názorovom zjednocovaní (a teda aj pri zvyšovaní predvídateľnosti súdneho rozhodovania), musí byť výsledok hlasovania tohto orgánu zohľadňovaný súdmi (aj najvyšším súdom samotným) pri rozhodovaní v skutkovo a právne obdobných veciach. Napokon, takýto náhľad na uvedený proces zjednocovania a jeho výsledok zodpovedá aj všeobecne záväznému právnemu predpisu – Rokovaciemu poriadku Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 23. marca 2006 č. Pls 1/2006 (publikovanému pod č. 291/2006 Z.z.), v čl. 20 ktorého sa uvádza, že „z prijatého stanoviska vychádzajú sudcovia kolégia pri svojom rozhodovaní“. I keď sa toto ustanovenie osobitne zmiňuje o stanovisku kolégia, povinnosť najvyššieho súdu dbať o jednotný výklad a jednotné používanie zákonov a iných všeobecne záväzných právnych predpisov nedáva žiadny podklad na to, aby sa to isté primerane nevzťahovalo aj na v zbierke publikované rozhodnutia.

Osobitný proces, výsledkom ktorého bolo publikovanie rozhodnutia najvyššieho súdu v zbierke ako R 111/1998, priznáva tomuto rozhodnutiu osobitný význam. Výklad najvyššieho súdu, ktorý v ňom podal, nie je síce právne (de iure) záväzný, fakticky (de facto)

má ale vysokú vecnú autoritu. I keď judikatúra najvyššieho súdu nie je formálne záväzná, ipso iure normatívnu silu má, a to tak vo vertikálnej línii (voči súdom nižších stupňov), ako aj v horizontálnej línii (medzi jednotlivými senátmi a kolégiami najvyššieho súdu navzájom).

Podmienkou efektívneho plnenia úlohy najvyššieho súdu vyplývajúcej z ustanovenia § 8 ods. 3 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v zmysle vyššie uvedeného je aj to, že ak už došlo k judikatórnemu vyriešeniu určitej otázky a k publikovaniu niektorého rozhodnutia alebo stanoviska riešiaceho túto otázku v zbierke, je potrebné, aby súdy tento judikatórny posun vo svojej rozhodovacej praxi reflektovali. To sa v plnej miere vzťahuje aj na najvyšší súd, ktorý sa rovnako musí cítiť byť viazaný svojimi vlastnými rozhodnutiami (judikátmi), závery ktorých môže, prirodzene, v rozhodovacej praxi prekonať, avšak za určitých podmienok.

Z požiadavky predvídateľnosti súdneho rozhodovania a legitímneho očakávania jednotného rozhodovania súdov v skutkovo obdobných prípadoch nevyplýva kategorická nemennosť výkladu alebo aplikácie práva. Judikatúra sa, samozrejme, vyvíja, mení a doplňuje. Každá zmena rozhodovacej súdnej praxe, najmä ak ide o prax najvyššieho súdu, ktorý má za úlohu zjednocovať rozhodovanie súdov, má však vždy dopad na princíp právnej istoty a predvídateľnosti súdneho rozhodovania. Právna úprava práve z tohto dôvodu predpisuje pre najvyšší súd pravidlá prejednávania návrhov na uverejnenie určitého rozhodnutia alebo stanoviska v zbierke. Tým zároveň vyjadruje predpoklad, že najvyšší súd bude k zmene judikatúry pristupovať nielen opatrne a zdržanlivo, ale tiež s dôkladným odôvodnením takého postupu. Judikatórny odklon musí mať nevyhnutne svoje pravidlá a dôvody. Možný je len pri dôslednej konfrontácii s doterajším (judikovaným) názorom. To znamená, že súd musí v odôvodnení svojho rozhodnutia poukázať na dotknutý judikát (od ktorého sa mieni odkloniť), podať jeho základnú charakteristiku a následne vysvetliť, z akého dôvodu a so zreteľom na čo nevychádzal zo záverov vyjadrených v tomto judikáte, ale prijal závery odlišné. Na túto skutočnosť upozornil už aj ústavný súd v náleze z 3. novembra 2006 sp. zn. III. ÚS 192/06, v ktorom konštatoval, že „ak súd rieši právnu otázku (tú istú alebo analogickú), ktorá už bola právoplatne vyriešená podstatne odlišným spôsobom bez toho, aby sa argumentačne vyrovnal so skoršími súdnymi rozhodnutiami, nekoná v súlade s princípom právnej istoty v zmysle čl. 1 ods. 1 ústavy a môže tým porušiť aj právo účastníka súdneho konania na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy.“ Povinnosť

súdu uviesť dostatočné a presvedčivé dôvody pre odklon od judikatúry vyplýva aj z pravidla, v zmysle ktorého ten, kto sa odvoláva na existujúcu prax, nemusí uvádzať zdôvodnenie svojho postoja a postupu, kto však volí zmenu rozhodovacej praxe (judikatúry), musí túto zmenu náležite konfrontovať s doterajšou judikatúrou a vždy dostatočne zdôvodniť a primerane vysvetliť svoje dôvody spochybňujúce alebo kritizujúce závery vyjadrené v publikovanom rozhodnutí alebo stanovisku.

3.5. Navrhovateľka za účelom doloženia a bližšieho vysvetlenia opodstatnenosti svojho názoru, že dovolaním napadnuté rozhodnutie je nepreskúmateľné a že tým došlo v konaní k procesnej vade uvedenej v § 237 písm. f/ O.s.p., poukazuje na niektoré rozhodnutia najvyššieho súdu (sp. zn. 3 Obo 10/2008, 5 Cdo 85/2007, 4 Cdo 47/2008, 2 Cdo 170/2005, 6 Sžo 65/2008, 2 Cdo 210/2010, 2 MCdo 22/2010). Pokiaľ sa dovolateľka, ako tomu nasvedčuje obsah dovolania, stotožňuje s názorom, že „za 'prekonaný' treba považovať názor považujúci nedostatky v odôvodnení súdneho rozhodnutia len za tzv. inú vadu konania R 111/1998“, dovolací súd poukazuje na podstatný rozdiel medzi rozhodnutím nepublikovaným v zbierke, a rozhodnutím, ktoré bolo na podklade zákonom určenej procedúry navrhovania a schvaľovania osobitným orgánom najvyššieho súdu uverejnené v zbierke. Pokiaľ nepublikované rozhodnutie najvyššieho súdu vyjadruje názor členov senátu (resp. väčšiny členov senátu) najvyššieho súdu v individuálne ním prejednávanej veci, názor vyjadrený v publikovanom rozhodnutí je zároveň zovšeobecňujúcim názorom relevantnej väčšiny členov kolégia najvyššieho súdu, ktoré vždy tvorí viacero senátov. Názor vyjadrený v nepublikovanom rozhodnutí sa v tomto zmysle prípadne (ak vec prejednávací senát dospeje k záveru, že sú pre to splnené podmienky) môže odkloniť či odchyliť od názoru vyjadreného v publikovanom rozhodnutí, nemôže ale tento názor „prekonať“.

O „prekonaní“ názoru vyjadreného v publikovanom rozhodnutí možno, podľa názoru vec prejednávacího senátu dovolacieho súdu, hovoriť iba vtedy, ak je toto „prekonanie“ výsledkom v zákone predpísaného postupu najvyššieho súdu (§ 21 ods. 3 písm. a/ a b/ a § 22 ods. 1 zákona č. 757/2004 Z.z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

Keďže právny názor najvyššieho súdu publikovaný pod R 111/1998 nebol dosiaľ vo vyššie uvedenom zmysle „prekonaný“, nebol ani v preskúmvanej veci daný dôvod pre jeho nezohľadnenie.

3.6. I keď Občiansky súdny poriadok upravuje postup súdu a účastníkov v občianskom súdnom konaní tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov (§ 1 ods. 1 O.s.p.) a právnou úpravou občianskeho súdneho konania dbá o to, aby rozhodnutie súdu bolo vecne správne a spravodlivé, predsa len nemôže zabezpečiť, že každé konanie bude v plnom rozsahu zodpovedať jeho ustanoveniam a že súdmi bude vždy rozhodnuté iba správne. Možnosť dosiahnutia nápravy nesprávností, ku ktorým môže v praxi dôjsť, vytvára Občiansky súdny poriadok systémom riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkov (odvolanie, návrh na obnovu konania, dovolanie, mimoriadne dovolanie).

Nesprávnosťou rozhodnutia – finálneho produktu občianskeho súdneho konania je aj jeho nepreskúmateľnosť. Pokiaľ sa súd dopustí tejto nesprávnosti a svoje rozhodnutie dostatočne neodôvodní, neodníma tým účastníkovi konania možnosť realizovať jeho procesné oprávnenia v zmysle „náležité skutkovo aj právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu (v rovine polemiky s jeho dôvodmi) v rámci využitia prípadných riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkov“. O dôvodoch rozhodnutia sa účastník dozvedá (má dozvedieť) z rozhodnutia súdu. Pokiaľ nemá odôvodnenie rozsudku súdu prvého stupňa podklad v zistení skutkového stavu, môže účastník pred tým, ako rozsudok nadobudne právoplatnosť, navrhnúť, aby odôvodnenie bolo doplnené (§ 165 ods. 1 O.s.p.). Účastník prvostupňového konania, ktorý nie je spokojný s rozhodnutím súdu prvého stupňa, nestotožňuje sa s jeho skutkovými zisteniami a ich právnym posúdením alebo v odôvodnení rozhodnutie nenachádza odpovede na tie otázky, posúdenie a vyriešenie ktorých považoval zo svojho pohľadu za rozhodujúce, má pri splnení ďalších predpokladov uvedených v zákone zachované procesné oprávnenie napadnúť prvostupňové rozhodnutie odvolaním; v odvolaní môže namietat' napríklad to, že v konaní pred súdom prvého stupňa došlo k inej vade, ktorá mohla mať za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (§ 205 ods. 2 písm. b/ O.s.p.), alebo že rozhodnutie súdu prvého stupňa vychádza z neúplne zisteného skutkového stavu alebo z nesprávnych (vrátane neúplných) skutkových zistení (§ 205 ods. 2 písm. c/ a d/ O.s.p.), alebo že toto rozhodnutie vychádza z nesprávneho (aj neúplného alebo právnu problematiku celkom nevystihujúceho alebo nevyčerpávajúceho) právneho posúdenia veci (§ 205 ods. 2 písm. f/ O.s.p.). Aj účastník odvolacieho konania má v prípade, že rozhodnutie odvolacieho súdu považuje za nedostatočne odôvodnené, nepreskúmateľné alebo arbitrárne, zachované procesné oprávnenie poukazovať na tieto nedostatky rozhodnutia a domáhať sa nápravy;

účastník konania môže za podmienok stanovených v zákone podať dovolanie (§ 240 ods. 1 O.s.p.). Občiansky súdny poriadok mu nebráni v dovolaní namietat' všetky nesprávnosti postupu, rozhodovania a rozhodnutia odvolacieho súdu; ničím neobmedzuje jeho možnosť argumentovať aj tým, že rozhodnutie odvolacieho súdu nie je náležité odôvodnené, dôvody rozhodnutia nie sú dostatočne vysvetlené alebo sú vyjadrené nezrozumiteľne, prípadne sú neúplné, nepresvedčivé alebo nepodložené priebehom a výsledkami konania. Na druhej strane Občiansky súdny poriadok právnou úpravou dovolania a dovolacieho konania nezaručuje, že každé podané dovolanie bude vždy prípustné a že dovolateľ bude v konaní pred najvyšším súdom úspešný. V dovolacom konaní totiž argumentácia dovolateľa takéhoto obsahu a takejto povahy naráža na Občianskym súdnym poriadkom stanovené obmedzenia práva na súdnu ochranu, ktoré vyplývajú z právnej úpravy prípustnosti dovolania (§ 236 a nasl. O.s.p.). Rámec, ktorý je vymedzený týmito obmedzeniami, nesmie dovolací súd prekročiť.

Ak mimoriadny opravný súd „koná a rozhoduje napriek tomu, že neboli splnené zákonom ustanovené predpoklady prípustnosti na jeho postup v opravnom konaní (čl. 46 ods. 4 ústavy a čl. 51 ods. 1 ústavy) a prelomí právoplatnosť napadnutého rozhodnutia súdu nižšieho stupňa, porušuje základné právo na súdnu ochranu toho účastníka, ktorý sa po rozhodnutí opravného súdu v takom prípade dostáva do nepriaznivejšej pozície, než v ktorej bol pred takým rozhodnutím opravného súdu. Porušenie princípov spravodlivého procesu spočíva preto v takom postupe a rozhodnutí mimoriadneho opravného súdu, ktorými sa nad rámec zákonných predpokladov prípustnosti mimoriadneho opravného prostriedku zrušuje právoplatné rozhodnutie a vec účastníka sa dostáva opäťovne pred súd, ktorý musí o veci znovu konať a rozhodovať, pretože to vytvára opäťovne stav právnej neistoty, ktorá už bola nastolená právoplatným rozhodnutím súdu nižšieho stupňa“ (II. ÚS 172/03).

3.7. Právo na súdnu ochranu nie je absolútne. V záujme zaistenia právnej istoty a riadneho výkonu spravodlivosti podlieha obmedzeniam (čl. 46 ods. 4 v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy). Právo na súdnu ochranu sa v občianskoprávnom konaní účinne zaručuje len vtedy, ak sú splnené všetky procesné podmienky, za splnenia ktorých občianskoprávny súd môže konať a rozhodnúť o veci samej. Platí to pre všetky štádiá konania pred občianskoprávnym súdom, vrátane dovolacieho konania. V dovolacom konaní procesné podmienky upravujú ustanovenia § 236 a nasl. O.s.p. (I. ÚS 4/2011).

Občiansky súdny poriadok v ustanovení § 238 vymenúva znaky tých rozsudkov odvolacieho súdu, proti ktorým je dovolanie procesne prípustné. Z právnej úpravy obsiahnutej v danom ustanovení je zrejmé, že zákonodarca v nej – zohľadňujúc mimoriadny charakter dovolania a možné dôsledky zrušenia rozhodnutia dovolacím súdom – vyjadril na jednej strane vôľu, aby určité rozsudky (výnimočne) napriek tomu, že už nadobudli právoplatnosť, mohli byť predmetom preskúmania v dovolacom konaní (vid' napríklad § 238 ods. 1 až 3 O.s.p.). Na druhej strane tým ale zároveň vyjadril vôľu, aby iné rozsudky (než sú ním výslovne uvedené) nemohli byť predmetom preskúmania v dovolacom konaní.

V preskúmvanej veci je dovolaním napadnutý potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu. Občiansky súdny poriadok v § 238 ods. 3 z možnosti dovolacieho prieskumu vylučuje taký potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu, ktorý nemá znaky uvedené v tomto ustanovení. Keďže zákonodarca v tomto ustanovení vyjadril zámer, aby potvrdzujúci rozsudok odvolacieho súdu neuvedený v § 238 ods. 3 O.s. nebolo možné podrobiť dovolaciemu prieskumu (i keby prípadne spočíval na nesprávnej aplikácii alebo interpretácii zákona), bolo by nielen nelogické a v rozpore s výnimočnou povahou dovolania (vid' tiež vyššie uvedenú časť o neprípustnosti vnímania dovolania ako „skrytého odvolania“), ale aj z materiálneho hľadiska neakceptovateľné, pokiaľ by právnou úpravou obsiahnutou v § 237 písm. f/ O.s.p. vyjadril zároveň („súbežnú“) vôľu zabezpečiť účastníkovi konania možnosť dovolacieho prieskumu v prípade potvrdzujúceho rozsudku odvolacieho súdu neuvedeného v § 238 ods. 3 O.s.p., ktorý možno (azda aj alebo pravdepodobne) spočíva na úplne správnych záveroch, o ich správnosti sa ale nedá celkom presvedčiť a v dovolacom konaní ju nemožno do všetkých detailov preveriť, lebo odvolací súd svoje závery v odôvodnení potvrdzujúceho rozsudku nevyjadril spôsobom absolútne jasným, určitým alebo relevantnú problematiku plne vyčerpávajúcim.

3.8. Základná idea mimoriadnych opravných prostriedkov vychádza z toho, že právna istota a stabilita nastolené právoplatným rozhodnutím sú v právnom štáte narušiteľné len mimoriadne a výnimočne. To je podstata dôvodu, so zreteľom na ktorý má najvyšší súd posudzovať otázku prípustnosti dovolania v občianskom súdnom konaní skôr reštriktívne.

Úspešné uplatnenie tohto mimoriadneho opravného prostriedku dovolateľom je podmienené (primárnym) záverom dovolacieho súdu, že dovolanie je procesne prípustné a až následným (sekundárnym) záverom dovolacieho súdu, že tento opravný prostriedok je aj opodstatnený. Pokiaľ dovolací súd nedospeje k uvedenému (primárnemu) záveru, platná právna úprava mu neumožňuje postúpiť v dovolacom konaní ďalej a pristúpiť až k posúdeniu napadnutého rozhodnutia a konania, v ktorom bolo vydané; pokiaľ by dovolací súd posudzoval správnosť rozhodnutia napadnutého procesne neprípustným dovolaním, porušil by zákon. Ak preto dovolací súd dospeje k záveru, že dovolanie je procesne neprípustné, musí tento opravný prostriedok odmietnuť bez toho, aby sa zaoberal správnosťou napadnutého rozhodnutia.

Pre opačný prístup dovolacieho súdu – (primárne) posúdenie rozhodnutia z hľadiska úplnosti alebo správnosti skutkových a právnych záverov a tiež výstižnosti ich vyjadrenia alebo precíznosti odôvodnenia a až z výsledku tohto posúdenia vyplývajúce následné (sekundárne) vyvodenie záveru o prípustnosti dovolania – nedáva Občiansky súdny poriadok – v tom znení, ktoré je platné a účinné v čase rozhodovania o dovolaní navrhovateľky – podklad v žiadnom z jeho ustanovení.

3.9. Dôvody zakladajúce prípustnosť dovolania vymedzuje Občiansky súdny poriadok jednak objektívnymi znakmi rozsudku (§ 238 O.s.p.) alebo uznesenia (§ 239 O.s.p.) odvolacieho súdu, jednak objektívnym zadefinovaním najzávažnejších procesných väd konania súdov nižších stupňov (§ 237 O.s.p.). Účelom takéhoto (objektívneho) vymedzenia je bezpochyby zvýšiť predvídateľnosť súdneho rozhodovania a vylúčiť alebo aspoň minimalizovať subjektívny prvok pri posudzovaní prípustnosti dovolania.

Záver súdu, že napadnuté rozhodnutie súdu nižšieho stupňa je (ne)preskúmateľné, závisí vždy nielen od toho, či a ako je toto rozhodnutie odôvodnené súdom, ktorý ho vydal, ale aj od toho, aké všeobecné predstavy o riadnom odôvodnení rozhodnutia má (opravný) súd vyššieho stupňa a ako sa tieto jeho predstavy stotožňujú s individuálnym odôvodnením napadnutého rozhodnutia. V praxi sa pri tom môže zo strany súdu vyššieho stupňa vyskytnúť rozpätie od prehnanej prísnosti (rigoróznosti) cez náležitý prístup až k neopodstatnenej zhovievavosti (benevolencii).

Podľa právneho názoru dovolacieho súdu nemohlo byť zámerom zákonodarcu, aby riešenie tak zásadnej otázky, ktorá je z hľadiska rešpektovania princípu právnej istoty osobitne významná (otázky, či dovolanie prípustné je alebo nie je, a či teda výnimočne možno prelomiť právoplatnosť dovolaním napadnutého rozhodnutia), bolo determinované tým, s akým stupňom prísnosti dovolací súd pristupuje k posúdeniu, či odôvodnenie napadnutého rozhodnutia dostatočne jasne, zrozumiteľne a presvedčivo vysvetľuje skutkovú a právnu podstatu veci.

4. Z dôvodov uvedených pod 3.1. až 3.9. dospel dovolací súd k záveru, že v konaní na súdoch nižšieho stupňa nebola dovolateľke odňatá možnosť konať pred súdom a že prípustnosť jej dovolania nemožno vyvodit' ani z § 237 písm. f/ O.s.p.

5. Dovolanie obsahuje formulácie (viď § 41 ods. 2 O.s.p.), ktoré nevylučujú, že dovolateľka zastáva názor, že súdy nemali pre rozhodnutie dostatok úplných a správnych skutkových podkladov. Pre tento prípad dovolací súd uvádza, že súd nie je viazaný návrhmi účastníkov na vykonanie dokazovania a nie je povinný vykonať všetky navrhované dôkazy. Posúdenie návrhu na vykonanie dokazovania a rozhodnutie, ktoré z nich budú v rámci dokazovania vykonané, je vždy vecou súdu (viď § 120 ods. 1 O.s.p.), a nie účastníkov konania. Postup súdu, ktorý v priebehu konania nevykonal všetky účastníkom navrhované dôkazy alebo vykonal iné dôkazy na zistenie skutkového stavu, nezakladá prípustnosť dovolania proti rozhodnutiu odvolacieho súdu podľa § 237 písm. f/ O.s.p., lebo týmto postupom súd neodňal účastníkovi možnosť pred súdom konať (porovnaj R 37/1993 a R 125/1999). Ani nesprávne vyhodnotenie dôkazov nie je vadou konania v zmysle § 237 O.s.p. Pokiaľ súd nesprávne vyhodnotí niektorý z vykonaných dôkazov, môže byť jeho rozhodnutie z tohto dôvodu nesprávne, táto skutočnosť ale sama osebe nezakladá prípustnosť dovolania v zmysle § 237 O.s.p. (viď tiež napríklad uznesenia najvyššieho súdu z 28. februára 2011sp. zn. 1 Cdo 85/2010 a z 31. marca 2011 sp. zn. 2 Cdo 29/2011).

6. K námietke navrhovateľky, že napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), dovolací súd uvádza, že právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a na zistený skutkový stav aplikuje konkrétnu právnu normu.

O nesprávnu aplikáciu právnych predpisov ide vtedy, ak súd nepoužil správny právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery. Nesprávne právne posúdenie vecí je síce relevantný dovolací dôvod v tom zmysle, že ho možno uplatniť v procesne prípustnom dovolaní (viď § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.), samo nesprávne právne posúdenie vecí ale prípustnosť dovolania nezakladá (viď tiež R 54/2012). Nejde totiž o vadu konania uvedenú v § 237 O.s.p., ani znak (atribút, stránku) rozhodnutia, ktorý by bol uvedený v § 238 O.s.p. ako zakladajúci prípustnosť dovolania. Keďže navrhovateľka tento dovolací dôvod uplatnila v dovolaní, ktoré nie je procesne prípustné, nemohol dovolací súd podrobiť napadnutý rozsudok posúdeniu z hľadiska správnosti v ňom zaujatých právnych záverov.

7. Z týchto dôvodov dovolací súd procesne neprípustné dovolanie navrhovateľky odmietol podľa § 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 218 ods. 1 písm. c/ O.s.p. bez toho, aby skúmal vecnú správnosť napadnutého rozsudku odvolacieho súdu.

8. V dovolacom konaní úspešnej odporkyni vzniklo právo na náhradu trov dovolacieho konania proti navrhovateľke, ktorá úspech nemala (§ 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p. a § 142 ods. 1 O.s.p.). Dovolací súd nepriznal odporkyni náhradu trov dovolacieho konania, lebo v dovolacom konaní nepodala návrh na uloženie povinnosti nahradiť trovy dovolacieho konania (§ 243b ods. 5 O.s.p. v spojení s § 224 ods. 1 O.s.p. a § 151 ods. 1 O.s.p.).

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e: Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 14. novembra 2012

JUDr. Emil F r a n c i s c y, v.r.
predseda senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková